

Az unitárius egyház felterjesztése az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtása ügyében.

Az 1848. évi XX. t.-cz. megalkotása őszinte örömmel töltötte volt be minden protestáns s főleg unitárius ember kebelét, miután az által nyert vallásunk törvényes elismerést egész Magyarországon. Ez örömmel kifejezést is adott az egyház képviselő tanácsa, azokban az üdvözlő feliratokban, melyeket a törvény megalkotása alkalmából az uralkodóhoz, a nádorhoz és a m. kir. miniszerelnökhöz intézett. E feliratok a hálaérzet mellett, élénken igazolják az unitáriusok hazafiasságát és szabad gondolkozását. Bizonyosságul elég a miniszerelnökhöz intézett felirat következő részlete: „Hitfelekezet nevében szólunk, de a mely távol van, hogy a sectismust az álladalom fölébe emelje. Hitfelekezet nevében szólunk, melynek erős meggyőződése, hogy a honnak hazafiak, nem felekezeti emberek kel-
lenek.“

A megalkotott törvény végrehajtására vonatkozólag szükséges intézkedések megtétele tekintetéből, az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter a protestáns hitfelekezeteket értekezletre hívta össze Pestre. Egyházunk is elküldötte volt ez értekezletre a maga követeit, a kiknek számára az egyházi képviselő tanács egy bizottság által „Utasítás“-t dolgoztatott ki, a melynek szem előtt tartásával igyekezzenek megvalósítani az 1848. évi XX. t.-cz.-ben kifejezett elvet és védeni egyházunk érdekeit.

Az adott utasításban a követek megbizattak érvényesíteni az unitáriusok álláspontját, úgy közjogi, mint az egyházi szükség fedezését és a tanintézeteket illetőleg. És pedig *közjogi tekintetben*: miután a lelkiismeret szabadsága az említett törvény által általánosságban kimondatott, részletesen is biztosítottassék az egyes hitfelekezetek önállósága és önkormányzati joga. A vegyes házasságok legyenek szabadok. A vegyes házasságoknál előforduló visszaélések megakadályozására szükséges lenne, hogy a házasságoknak mind kötése, mind felbontása az egyházi befolyás alól kivétlenül, a polgári hatóságra bizassék. Minden hitfelekezet püspökei egyenlő jogokkal birjanak. Egyik felekezet a többi felett semmi előnyben ne részesüljön. stb. *Az egyházi szükség fedezését illetőleg* mondassék ki, hogy az egyenlőséggel és viszonyossággal ellenkező azon kedvezés, miszerint egy vallás felekezet a többiek felett pártoltatván, országos és

fejedelmi adományokkal gazdagon ellátott, papi személyzete ranggal, világi méltósággal és vagyonnal a többiek fölébe emeltetett, többé igazságosan és a többi felekezetek elnyomása nélkül nem állhat fenn. Az egyházak részesítettessenek a megfelelő segítségben. A fedezendő egyházi szükségek rovatába vétesse nek fel a vallásos nevelő intézetek, papképezdék, az egyház-kormányzat egész személyzete, a szervezendő püspökiszék vagy az egyházi képviselő tanács rendes fizetéssel ellátott legalább is tizenkét tagja. A kepefizetés maradjon meg addig, míg kárpótlása eszközölhető lesz. Az elaggott egyházi szolgák nyugdíjáról legyen gondoskodás stb. *A tanintézeteket* illetőleg óhajtanó, hogy az állam vegye kezébe a köznevelést s addig, míg azt tenné, az unitárius hitfelekezet, tanintézetei felett való szabad rendelkezést megtartja magának. A tanároknak és tanítóknak legyen annyit fizetésük, hogy abból, mellékkereset nélkül, a helyi viszonyoknak megfelelően, tisztességesen megélhessenek stb.

A törvényezikk több mint félszáz évvel ezelőtt jött létre. Jobban megalkotni ma sem lehetne. Végrehajtása mind ezideig késett. Megvalósulását, a mely a nemzetnek közóhaja, a kormányoknak és a törvényhozásnak mindig figyelem tárgya volt, fel-felmerülő akadályok gátolták. Minden nagy elv megvalósulhatását az idő kell megérlelje. Az idő beteljesedett, világosság kezd derengeni. Remény és bizalom táplál, hogy az 1848-iki kormány nagy alkotása kérdésének megoldása küszöbén állva, az alkotók munkája végrehajtásáért a hála és elismerés talán éppen a jelen kormányt fogja illetni. Egyházunk is megtette a szükséges lépéseket a maga részéről. A képviselő tanács április hó 13-án tartott üléséből feliratot intézett a kormányhoz.

E felirat szerkesztésénél sem vezethette más elv egyházunkat, mint nagy részben az, a mely az 1848-ban adott utasításban kifejezésre jutott. Ennek megfelelően, a múlt évben, egyházi közigazgatás költségeire államsegély nyeres tekintetéből intézett felterjesztés kiegészítéscül, felsoroltattak egyházi és iskolai szükségleteink. És pedig:

1. *Egyházi adózás.* Az unitárius egyház hiveit tulnyomó részben a székely nép alkotja, melynek sanyaru helyzetén minden irányban segíteni nemzeti szempontból is kötelesség. Az egyházi adó sulyos teherrel nehezedik a megélhetési viszonyokkal oly erősen küzködő, szorgalmas, de szegény székely hivekre, mert nekik nemcsak a lelkészek, tanítók, kántorok részére járó adózási terheket kell hordozni, hanem az egyházközségek, iskolák fentartására szükséges már-már elviselhetetlenné váló rovatokat is. Egyházunknak vagyona csekély. A 18-ik száz évben kormányi intézkedésre javaink nagy részétől megfosztattunk. Sérelmeinkre orvoslást, veszteségeinkért kárpótlást nem nyertünk. Templomok, iskolák létesítése, az egyház fentartása nehéz

áldozatokat követelt és követel hiveinktől. E súlyos adózási terhek könnyítésére kéretik első sorban segély.

2. *A lelkészek korpótléka.* Lelkészeink mind gymnasiumot végzett és az egyetemi képezésnek megfelelő theologiai képezéssel bíró egyének. Jövedelmük oly csekély, hogy ha a törvényhozás a kongrua törvény megalkotásával nem jött volna segítségükre, ma már a mindennapi kenyérben is hiányt látnának. Előlépésre, fizetésemelkedésre kilátásuk nincs, s így jogos és igazságos, hogy öt évenként, ötször 200—200 kor., vagyis 25 évi szolgálat után, fejenként 1000 kor. korpótlék élvezetben részesüljenek és pedig mostantól visszamenőleg számítva.

3. *A lelkészi nyugdíjintézet támogatása.* Egyházunk 1876. évben létesítette e nyugdíjintézetet. Onadózással annyira fejlődött, hogy ma már az alap terhére a lelkészek évi 600 kor., a kántorok évi 300 kor. nyugdíj élvezhetnek 40 évi szolgálat után, ennek felét az özvegyek. 40 esztendei becsületos, hűséges munka után csak ennyit adhatni, nagyon fájó érzés. Méltányos az e tekintetben való segélykérés is.

4. *Az országos tanári nyugdíjintézetre nem jogosult tanárok és közigazgatási tisztviselők nyugdíjintézetének támogatása.* Az előbbihez hasonló elbírálás alá esik e nyugdíjintézet is; hogy 40 évi szolgálat után egyházunk püspökéről, tanáraitól, közigazgatási tisztviselőiről, valamint családjukról méltókép gondoskodhassunk.

5. *A vallástanítás segélyezése.* Egyházunk érdeke, a nem egyházunk iskoláiba járó unitárius növendékeknek vallástanításáról s a vallástanítók díjazásáról, egész Magyarország területén gondoskodni. Alapunk ily célra nincs, e tekintetben is segélyre kell támaszkodnunk.

6. *Kulturalis és humanitarius intézmények segítése.* A vallás-erkölcsi élet ápolása, fejlesztése egyházunknak kiváló gondját képezi. E végre egyes intézetek és intézmények létesítése, támogatása felette szükséges. Főképpen az árva intézetekkel, szeretetházakkal, kisedővódák és gyermekmenedékházakkal, sok egyént mentetni meg a hazának és egyházunknak. Miután egyházunk szegénységénél fogva ily intézményeket nem állíthatott, ily célú alapítványokat nem nyerhetett, csak a hiányokat kellett fájó érzéssel konstatálnia. Ilyenek létesíthetéseért is segélyt, egy bizonyos összeget kér.

7. *A lelkészképzés és 8.- A közigazgatási költségek,* azok a címek, melyeken az állami segítséget igényeljük. A jelzett címeken egyházi és iskolai szükségjeink fedezhetésére, az eddig élvezett államsegélyen kívül, még 392,423 kor. évi államsegély kéretik.

Ezekben láttuk szükségesnek ismertetni olvasóinkkal azokat az intézkedéseket, melyeket egyházunk is tett az 1849. évi XX. t.-cz. végrehajtására vonatkozólag. Vajha méltányos kérésünk meghallgatásra, jogos kívánságunk igazságos kielégítésre találna.

VÉGH MIHÁLY.

G y ö n g y m o n d a t o k.

(Ujkori írótól.)

H i á b a v a l ó s á g.

Bárminő színben jelentse
Jöttét a vándor szerenese,
Sem nem rossz az, sem nem jó,
Mind csak hiábavaló. *Kölcsei.*

Holdvilág csak boldogságunk,
Füst a balsors, mely elszáll;
Gyertyaláng egész világunk,
Egy fuvalat a halál. *Kölcsei.*

Minden hiábavalóság, kivéve: Istent szolgálni, s az embereket Istenért. *Lamartine.*

H i b a.

Hibás lépés hibás lépést húz maga után, hibából hibába hurcolja magát az ember, beleugrik, visszamász, meredekéről lehull; elfordult fővel azt sem tudja, hová leszen el. *Voltaire.*

Az emberek engedik hibáikat szemlére vonatni, de gyógyíttatni nem. *Fontenette.*

A ki hibájába szerelmes, azt elismerni nem akarja. *Corneille Péter.*

A hibázók nagysága semmit sem von le a hibából. *Petrárka.*

Az önszeretet hibáinkat kisebbiti. Azokkal élünk, mint a velünk hordozott szaggal; nem érezzük, s csak másoknak alkalmatlanok; hogy valóban felismerhessük, másokban kell meglátunk. *Lambert örgrófné.*

H i r.

Síp a hir, melyet féltés, gyanu, meg sejtelem fuval; s oly könnyű, hogy a sokfejű szörny — az ingatag tömeg — játszhat rajta *Shakespere.*